

Марія Чумарна

Українська мова

БУКВАР

ЧАСТИНА 3

клас

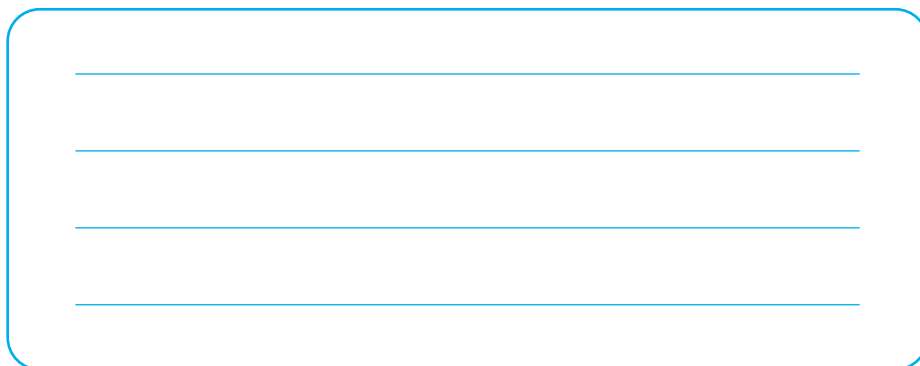
Марія Чумарна

УКРАЇНСЬКА МОВА

Буквар

Навчальний посібник для 1 класу
закладів загальної середньої освіти
(у 5-ти частинах)

Частина 3

Схвалено для використання в освітньому процесі

ТЕРНОПІЛЬ
НАВЧАЛЬНА КНИГА — БОГДАН
2023

УДК 811.161.2(075)
Ч 90

Навчальний посібник створено за Типовими освітніми програмами,
розробленими під керівництвом О. Я. Савченко та керівництвом Р. Б. Шияна

Схвалено для використання в освітньому процесі
[рішення експертних комісій з педагогіки та методики початкової освіти
від 06 грудня 2022 року (протокол №6) та з проведення антидискримінаційної
експертизи від 5 січня 2023 року (протокол №1)],
№2.0007-2023 у Каталозі надання грифів навчальній літературі
та навчальним програмам

Чумарна М. І.

Ч 90 Українська мова. Буквар : навч. посіб. для 1 кл. закладів
загальн. середн. освіти : у 5-ти ч. Ч. 3. / М. І. Чумарна. —
Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2023. — 64 с. : іл.

ISBN 978-966-10-6895-6

Навчальний посібник за своїм змістом відповідає Державному
стандарту початкової освіти та Типовим освітнім програмам.

Для учнів та учениць 1 класу.

УДК 811.161.2(075)

*Охороняється законом про авторське право.
Жодна частина цього видання не може бути відтворена
в будь-якому вигляді без дозволу видавництва.*

Завантажуйте безкоштовний інтерактивний додаток,
використовуючи детальну інструкцію, за посиланням:

<https://edodatok.com/books/6881-9/>

Тех. підтримка: (0352) 52-06-07, 067-352-09-89; admin@bohdan-digital.com

ISBN 978-966-10-8691-2
ISBN 978-966-10-6895-6 (Ч. 3)

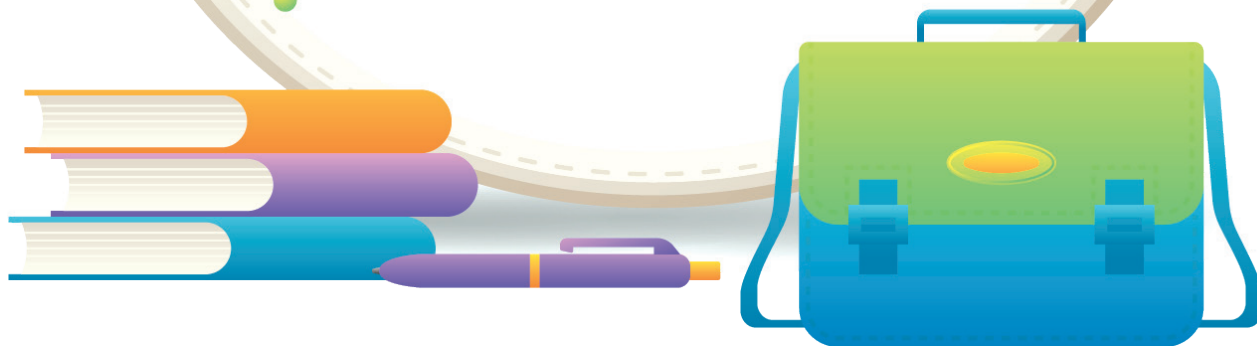
© М. І. Чумарна, 2022
© Навчальна книга – Богдан, виключна ліцензія
на видання, оригінал-макет, 2023

ДОРОГИЙ ПЕРШОКЛАСНИКУ! ДОРОГА ПЕРШОКЛАСНИЦЕ!

Раді вітати тебе на сторінках нашого посібника. Ти вже багато чого знаєш і вмієш.

Та попереду на тебе чекає ще чимало цікавого. Читай, міркуй, описуй ілюстрації, висловлюй свої думки. Старанно виконуй письмові завдання.

Бажаємо тобі успіхів!

УМОВНІ ПОЗНАЧЕННЯ

— прочитай;

— запам'ятай;

— розкажи;

— познач, намалюй, напиши;

— попрацюй у парі;

— попрацюй у групі;

— поміркуй, виконай завдання;

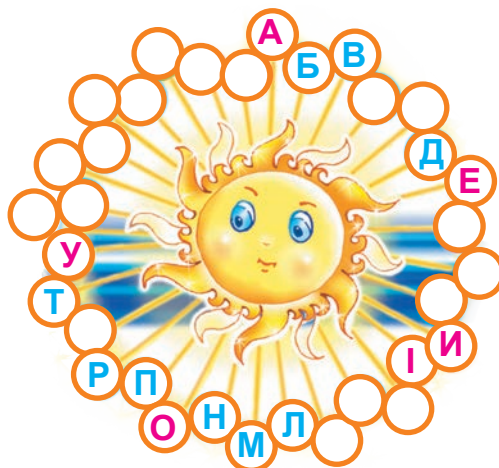

— виконай завдання підвищеної складності.

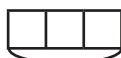
Звуки [р], [р']. Буква Р, р

- ❓ Кого зображено на малюнку справа? Розглянь звукову схему. Назви перший звук у слові *равлик*. Якою буквою він позначається?

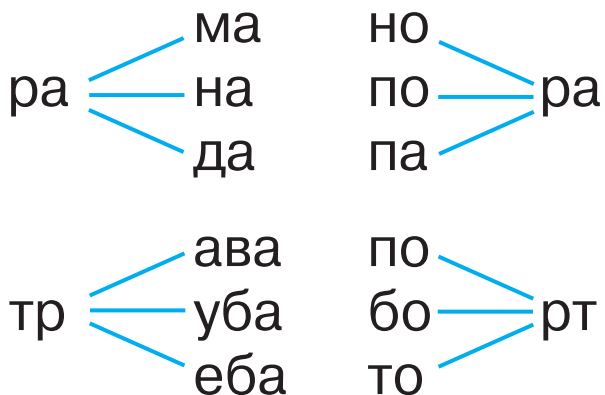
Рр

- ✎ Познач місце звуків [р], [р'] у схемах.

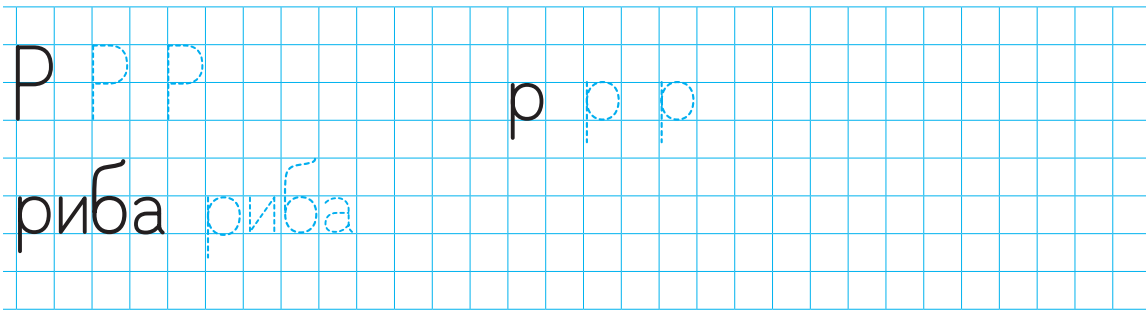
- 📖 Утвори склади і слова. Прочитай.

брі́д — брóви дрі́т — дрóва рід — роді́на

Надрукуй.

Назвіть слова, у яких «заховалися» подані склади.

ра		ар	
ро		ор	
ру		ур	
рі		ір	
ри		ир	
ре		ер	

Прочитай і порівняй.

ара	→	барабан
оро	→	ворона
ура	→	бандура
іра	→	міра
ири	→	мирити
ере	→	терен

Прочитайте в особах.

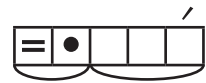
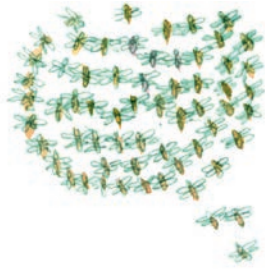
б о б р и
в і д р о

— Брате бобре, бери відро, іди по воду.
— Добре, брате бобре, а ти іди по дрóва.

Доповни подані звукові схеми.

Виконай за зразком.

р р р р р р р р р р

р р р р р р р р

ра ра ре ре

ри ри ру ру

три три рід рід

пора пара

Три брати.

б б м н а у в

бобер

дрова

Прочитай. Добери слова до поданих звукових схем.

ТРИ БРАТИ

Роман, Петро і Володимир — три брати.

Роман наловив риби на обід.

Брат Романа Петро рубав дрова.

Брат Романа і Петра Володимир варив обід.

Брати робили роботу добре.

Прочитайте вірш. Розгляньте й обговоріть ілюстрацію. Складіть розповідь про родину.

ДЕРЕВО РОДУ

РОДИНА

В на • — родина немалá:
рідні браті і • е • тра,
мама, тато, баба, дід,
і прабаба, і прадід.

Складіть кілька речень за малюнком. Доберіть ім'я хлопчика до поданої звукової схеми.

Виконай за зразком.

Р *Р* *Р* *Р* *Р* *Р* *Р* *Р* *Р* *Р*

Р *р* *Р* *р* *Р* *р*

Ра *Ра* *Ре* *Ре*

Ри *Ри*

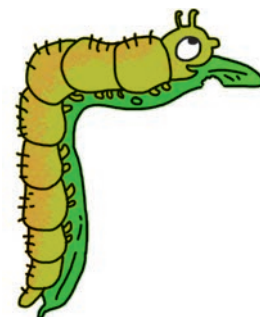
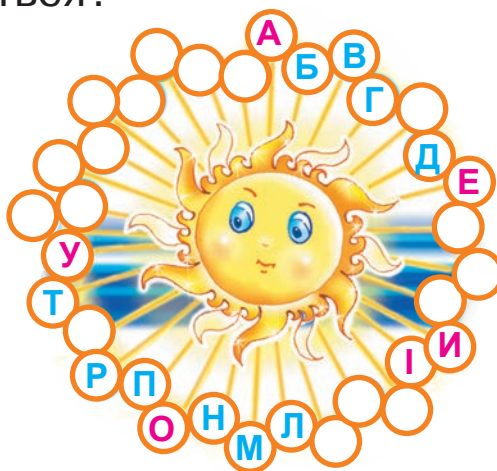
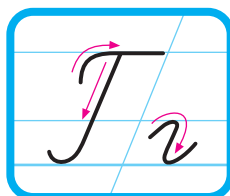
Роман

Роман і Петро — брати.

Р

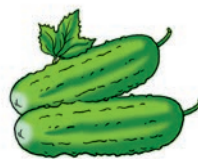
Звуки [г], [г']. Буква Г, г

- ❓ Кого зображено на малюнку? Розглянь звукову схему слова *гусінь*. Назви перший звук. Якою буквою він позначається?

- 📏 Побудуй звукові схеми назв зображених об'єктів. Визнач місце звуків [г], [г'] у словах.

- Прочитай. Поміркуй, які букви пропущено в словах.

г о р о

Гав!
Гав-гав!

о б а а

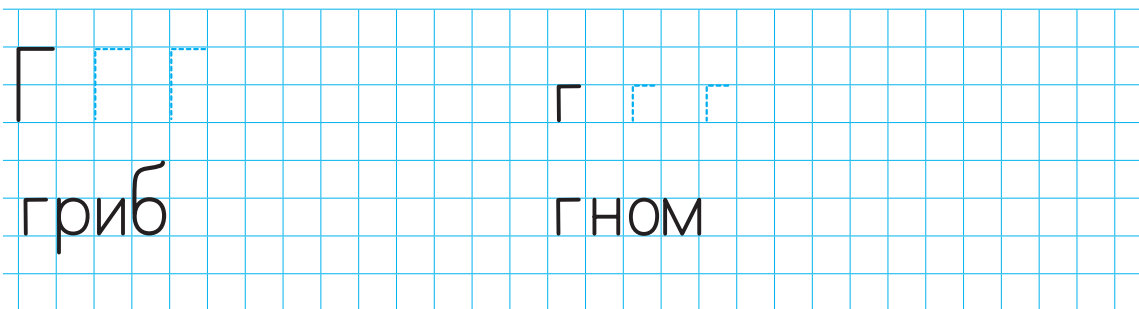

г у а

Га-га-га!
Ге-ге-ге!

Надрукуй.

Назвіть слова, у яких «заховалися» подані склади.

га аг

го ог

гу уг

гі іг

ги иг

ге ег

Прочитай і порівняй.

ага → вага

ого → пого́да

агі → па́гін

іга → лі́га

уги → лу́гі

еге → бе́гемо́т

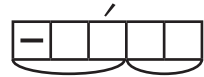
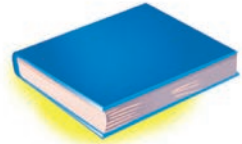
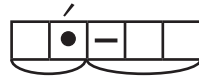
Прочитай. Назви́ слова з літерою **г**.

Грім гримі́в, грíмав:
— Гур! Гур-гур!
На город випав град.

Доповни подані звукові схеми.

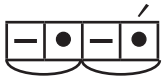

Виконай за зразком.

Handwriting practice on blue-lined paper. The first row shows a cursive letter 'р' with a red arrow indicating the stroke direction, followed by several dashed 'р' characters for tracing. The second row shows the letter 'р' followed by two vertical bars '||' and two dashed 'р' characters. The third row shows the word 'га' followed by a dashed 'га', then 'гав' followed by a dashed 'гав'. The fourth row shows 'гу' followed by a dashed 'гу', then 'гур' followed by a dashed 'гур'. The fifth row shows 'ге' followed by a dashed 'ге', then 'го' followed by a dashed 'го'. The sixth row shows 'гуг' followed by a dashed 'гуг', then 'гора' followed by a dashed 'гора'. The seventh row shows the word 'пагорб' followed by a dashed 'пагорб', then 'плуг' followed by a dashed 'плуг'. The eighth row shows the sentence 'Пам'ягай гурба.' followed by a dashed 'Пам'ягай гурба.'

Прочитайте. Доберіть слова до поданих звукових схем. Складіть розповідь про розваги дітей, скориставшись малюнком та поданими словами.

Еге!
Еге-ге!

Угу! Угу-гу!

Гоп-гоп!
Гуп-гуп!

Ага!
Агов!

Гов!

Іго-го!
Гі-гі!

га́мір

гора

луг

ві́гін

гарт

го́мін

горб

плуг

ві́гин

гурт

гра

па́горб

друг

вигина́ти

гурто́м

Прочитай. Доповни речення.

го-ро-ді-ли
го-рб-ди-на
го-ро-бі-на

гімн
гітара
лагідно

Ганна
Галина
Гнат
Григір
Ігор
Олег

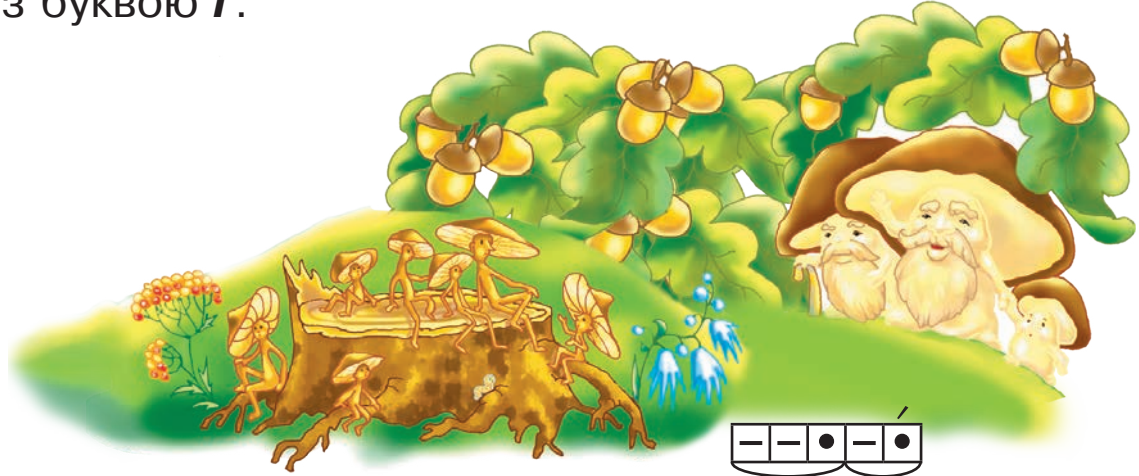

ГОРОД

Ігор, Ганна, Олег і Галина гуртом город городили. На городі вродили _____, _____, _____. От городина! Ого-го!
Город радо багаті дари дарував.

Розгляньте малюнок. Доберіть слово до поданої звукової схеми. Прочитайте речення. Назвіть слова з буквою **г**.

Побігли білі гриби під дуби.
А там на пні гріли ноги руді гриби.

Виконай за зразком.

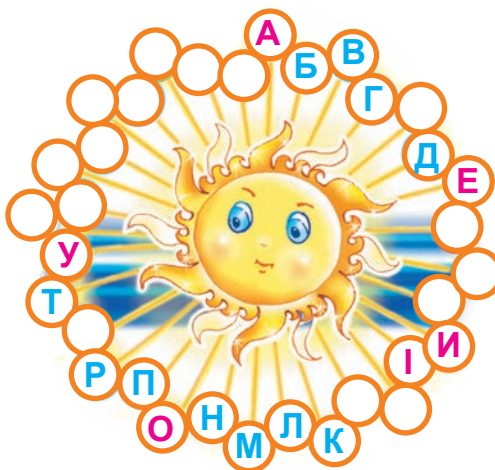
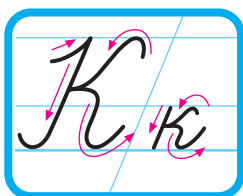
Handwriting practice on blue-lined paper. The first row shows the cursive letter 'Г' with a pink arrow indicating the stroke direction. The second row shows two 'Г' characters. The third row shows 'Га Га' and 'Гу Гу'. The fourth row shows 'Гн Гн' and 'Ги'. The fifth row shows 'Ганна' and 'Галма'. Below this, the sentence 'Ганна і Гнат на городі.' is written in blue. The final row shows a dotted 'Г' for tracing, with a pink arrow pointing to the start of the stroke.

Звуки [к], [к']. Буква К, к

- ?** Кого зображено на малюнку? Вимов звуки у слові **КОТИК**. Назви звук, який повторюється у слові кілька разів. Якою буквою він позначається?

Кк

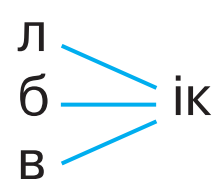
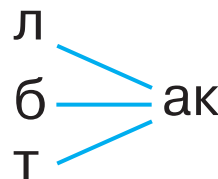
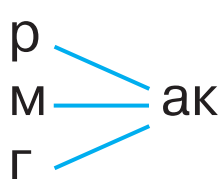
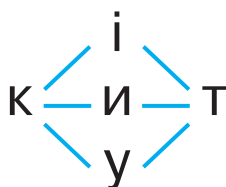

- ✎** Побудуй звукові схеми назв зображених об'єктів. Визнач місце звуків [к], [к'] в словах.

бук

кріт

круг

крок

крам

лук

кріп

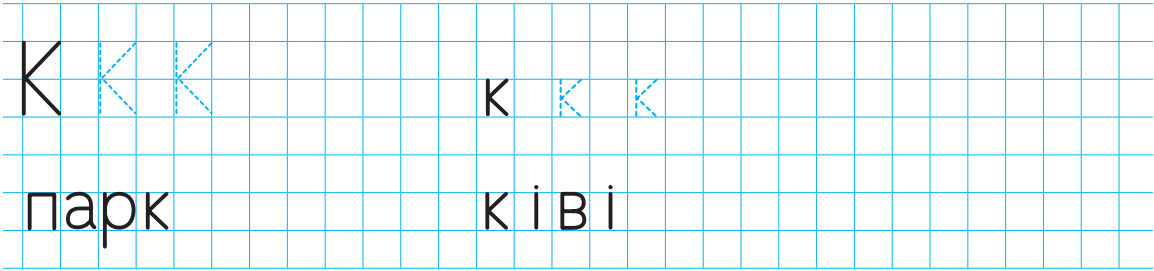
крук

кров

кран

Надрукуй.

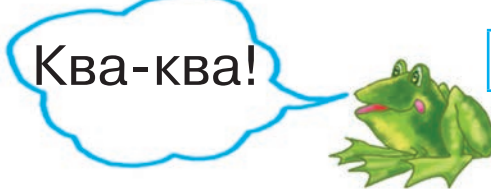
Прочитай. Хто як «говорить»?

Ку-ку-рі-ку!

п і в е н

Ко-ко-ко!

к у р к а

Прочитайте віршик у ролях.

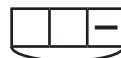
КУДИ?

— Куди, куди, півнику?
  Ти куди?
— Ку-ку-рі-ку, котику!
  До води!
— А ти туди, братику,
  не іди,
не нароби, півнику,
  нам біди!

Доповни подані звукові схеми.

Виконай за зразком.

Handwriting practice area with blue lines and slanted columns. It contains several rows of cursive letters and words for tracing and copying.

Row 1: *к к к к к к к к*

Row 2: *к к к к к к к к*

Row 3: *к к к к к к к к*

Row 4: *к к к к к к к к*

Row 5: *к к к к к к к к*

Row 6: *к к к к к к к к*

Row 7: *к к к к к к к к*

Row 8: *к к к к к к к к*

Row 9: *к к к к к к к к*

Row 10: *к к к к к к к к*

Row 11: *к к к к к к к к*

Row 12: *к к к к к к к к*

Row 13: *к к к к к к к к*

Row 14: *к к к к к к к к*

Row 15: *к к к к к к к к*

Row 16: *к к к к к к к к*

Row 17: *к к к к к к к к*

Row 18: *к к к к к к к к*

Row 19: *к к к к к к к к*

Row 20: *к к к к к к к к*

Row 21: *к к к к к к к к*

Row 22: *к к к к к к к к*

Row 23: *к к к к к к к к*

Row 24: *к к к к к к к к*

Row 25: *к к к к к к к к*

Row 26: *к к к к к к к к*

Row 27: *к к к к к к к к*

Row 28: *к к к к к к к к*

Row 29: *к к к к к к к к*

Row 30: *к к к к к к к к*

Row 31: *к к к к к к к к*

Row 32: *к к к к к к к к*

Row 33: *к к к к к к к к*

Row 34: *к к к к к к к к*

Row 35: *к к к к к к к к*

Row 36: *к к к к к к к к*

Row 37: *к к к к к к к к*

Row 38: *к к к к к к к к*

Row 39: *к к к к к к к к*

Row 40: *к к к к к к к к*

Row 41: *к к к к к к к к*

Row 42: *к к к к к к к к*

Row 43: *к к к к к к к к*

Row 44: *к к к к к к к к*

Row 45: *к к к к к к к к*

Row 46: *к к к к к к к к*

Row 47: *к к к к к к к к*

Row 48: *к к к к к к к к*

Row 49: *к к к к к к к к*

Row 50: *к к к к к к к к*

Row 51: *к к к к к к к к*

Row 52: *к к к к к к к к*

Row 53: *к к к к к к к к*

Row 54: *к к к к к к к к*

Row 55: *к к к к к к к к*

Row 56: *к к к к к к к к*

Row 57: *к к к к к к к к*

Row 58: *к к к к к к к к*

Row 59: *к к к к к к к к*

Row 60: *к к к к к к к к*

Row 61: *к к к к к к к к*

Row 62: *к к к к к к к к*

Row 63: *к к к к к к к к*

Row 64: *к к к к к к к к*

Row 65: *к к к к к к к к*

Row 66: *к к к к к к к к*

Row 67: *к к к к к к к к*

Row 68: *к к к к к к к к*

Row 69: *к к к к к к к к*

Row 70: *к к к к к к к к*

Row 71: *к к к к к к к к*

Row 72: *к к к к к к к к*

Row 73: *к к к к к к к к*

Row 74: *к к к к к к к к*

Row 75: *к к к к к к к к*

Row 76: *к к к к к к к к*

Row 77: *к к к к к к к к*

Row 78: *к к к к к к к к*

Row 79: *к к к к к к к к*

Row 80: *к к к к к к к к*

Row 81: *к к к к к к к к*

Row 82: *к к к к к к к к*

Row 83: *к к к к к к к к*

Row 84: *к к к к к к к к*

Row 85: *к к к к к к к к*

Row 86: *к к к к к к к к*

Row 87: *к к к к к к к к*

Row 88: *к к к к к к к к*

Row 89: *к к к к к к к к*

Row 90: *к к к к к к к к*

Row 91: *к к к к к к к к*

Row 92: *к к к к к к к к*

Row 93: *к к к к к к к к*

Row 94: *к к к к к к к к*

Row 95: *к к к к к к к к*

Row 96: *к к к к к к к к*

Row 97: *к к к к к к к к*

Row 98: *к к к к к к к к*

Row 99: *к к к к к к к к*

Row 100: *к к к к к к к к*

Назвіть слова, у яких «заховалися» подані склади.

ка		ак	
ко		ок	
ку		ук	
кі		ік	
ки		ик	
ке		ек	

Прочитай і порівняй.

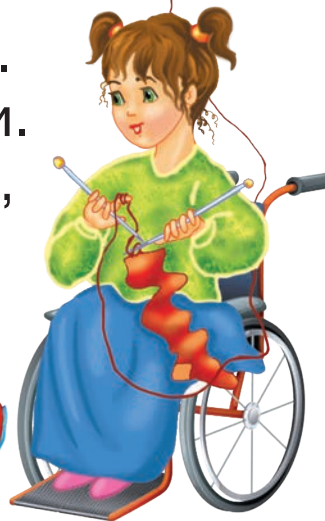
ака → атака
 око → кокон
 уки → руки
 іки → ліки
 ики → вареники
 еке → крекер

Прочитай вірш. Вивчи його напам'ять.

Клубок

Котив котик клубок по колу.
 Не було нудно котові ніколи.
 Бо коли котик клубок котив,
 котик добре діло робив.

Прочитайте, замінюючи малюнки словами. Додеріть слова до поданих звукових схем. Складіть розповідь за малюнком.

У ДВОРІ

Кво • ка квоктала: «Кво-кво-кво!»

Корова давала нам молоко.

Котик по двору водив.

Бурко у дворі котика ловив.

А котик ловив малу.

Півник викрикував:

— Ку-ку-рі-ку!

Складіть речення за малюнком. Доберіть слово зі звуком [к] до поданої звукової схеми.

Виконай за зразком.

К К К К К

Кк Кк Кк

Кк Кк Кк Кк

Канів

Крими

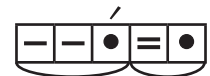
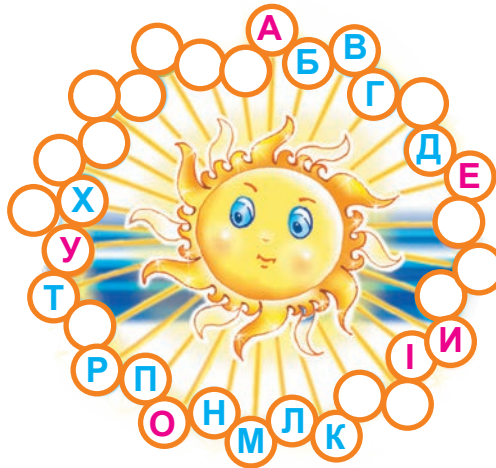
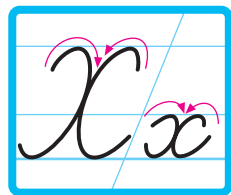
Карпати

Котик клубок котив.

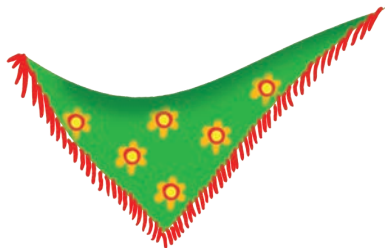
Звуки [x], [x']. Буква X, x

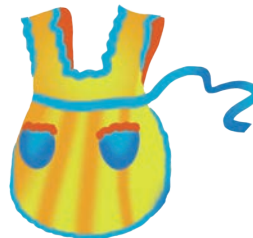
❓ Розглянь малюнок і звукову схему. Назви перший звук у слові *хвиля*. Якою буквою він позначається?

Xx

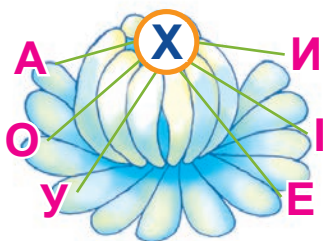
✎ Побудуй звукові схеми назв зображених об'єктів. Визнач місце звука [x] у словах.

📖 Прочитай склади і слова.

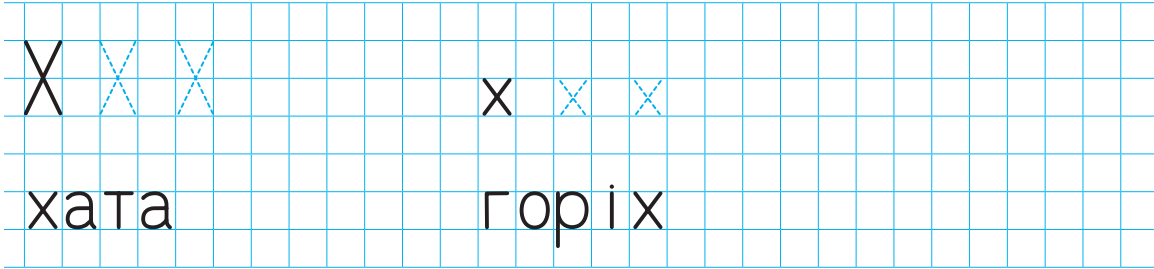

Ха-ха-ха!
Хо-хо-хо!
Хи-хи-хи!
Хі-хі-хі!

Аха-ха!
Охо-хо!
Уха-ха!

Надрукуй.

Склади кілька речень за малюнком та поданими словами.

д а х

т р і х а

п т а х и

Кахи-кахи!
Пах-пах!

Ках-ках!

х а т и н а

Прочитай і порівняй.

аха —————> невда́ха

охо —————> мохові́к

уха —————> му́ха

ихо —————> ті́хо

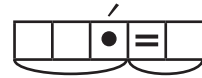
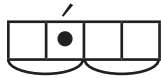
ихі —————> ві́хід

ахи —————> птахи́

Доповни подані звукові схеми.

Виконай за зразком.

о о х х х х

х х хх хх

хх хх ох ох

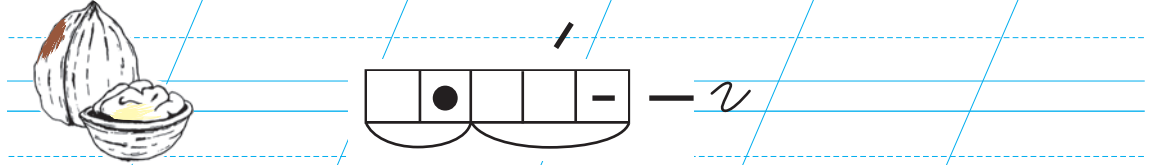
ох ох ех ех

хл хліт

дух хор

келіх мох

хмара **ховрах**

ах	ух	ох	их	іх	хі
дах	дух	горóх	кéлих	міх	хід
птах	пух	пóрох	крíхта	горіх	хімік

ОХ

Ходив дідок Ох,
водив діток двох,
двох Охів малих,
діток дорогих.
Ходили ті Охи,
охали потрохи.
«Ох» та «ох»,
«ох» та «ох»!

Губим «охи» і горох,
та трохи горіхів
діткам на потіху.
Хіба ви нітрохи
не ловили «охів»?
«Ох» та «ох»,
«ох» та «ох»!
У бороді Оха — мох!

Ох-ох-ох!
Ох-ох!
Ох!

Що губили Охи?

Розкажи, що зображено на малюнку. Добери слово до поданої звукової моделі. Склади речення за поданою схемою.

ХВАЛА ХЛІБОВІ

Бабина хата пахне хлібом. Хліб пахне полем, подихом молодих вітрів. Коли баба пекла хлібину, то говорила:

— Хвала хлібові!

А мені хліб пахне бабиними руками.

У нім бабине тепло і тепло рідного дому.

Прочитай і запам'ятай.

У хліба велика родина.
Хлібина в домі — голова.

Складіть речення за малюнком. Доберіть слово зі звуком [х] до поданої звукової схеми.

Виконай за зразком.

Х Х Х Х Х Х Х

Х Х Х Х Х Х Х

Хи Хи

Хи Хи

Ох!

Ух!

Харків

Харитон

Хвала хлібові!

Х